

Elektrokémiai fémleválasztás

A műszeres háttér

Péter László

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 1
Péter László, MTA SZFKI

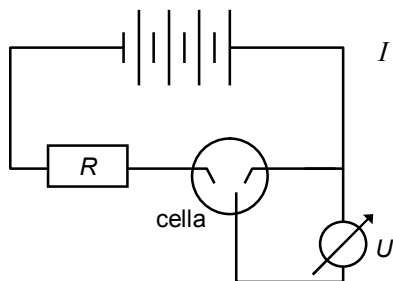
Áramkontroll

Előny: egyszerűség! A konduktométerek hasonló elven működnek.

A félvezető korszak előtt lényegében ez volt az egyetlen mérési lehetőség.

Vegyünk egy feszültségforrást viszonylag nagy feszültséggel. Kapcsoljunk hozzá egy ellenállást, és vele sorosan a vizsgálandó cellát.

Ha a terhelő ellenállás jóval nagyobb, mint a cella ellenállása, akkor a cellán átocsátott áramot stabilizáljuk, függetlenül attól, hogy mi történik a cellában.

$$I = \frac{E}{R_I + R + R_{cell}}$$

Az áramkör galvanosztatiként működik, feltéve hogy $R \gg R_{cell}$.

Sok félreérthető kifejezés adódik abból, hogy az egykori, galvanosztatikus nevezéktant megörököltük. Például: túlfeszültség, polarizáció, depolarizátor stb.

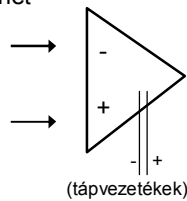
A mai szemléletben:

Az intenzív mennyiség különbsége a hajtóerő (E).

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 2
Péter László, MTA SZFKI

A potenciosztatikus szabályozás kulcsa: A műveleti erősítő (operational amplifier)

Két nagy impedanciájú bemenet

Egy kis impedanciájú kimenet

Akkora áramot hajt át a kimeneten, hogy a potenciál-különbség a két bemeneti pont között zérus legyen (az ún. offset feszültségtől eltekintve).

Elektrokémiai alkalmazásoknál az offset feszültséget 1 mV-nál kisebb értéken kívánjuk tartani. Ezt a követelményt a műveleti erősítők könnyen teljesítik.

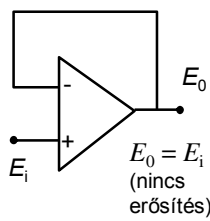
Bias current (I_b): "A szivárgó áram"; Az az áram, ami akkor is átfolyik a bemeneteken, amikor a potenciál-különbség pontosan nulla. Elérhető szint a műveleti erősítőknél: 0,1 pA.

Elsődleges erősítési tényező: $> 10^6$; azaz: ha $E_- = 0$, $E_0 > 10^6 E_+$ (Noha elsődleges erősítést igénylő alkalmazás szinte nem is fordul elő.)

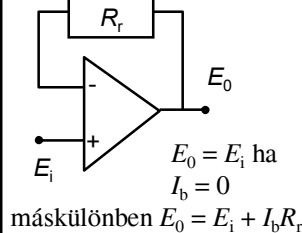
Ami igen gyakran lemarad az áramkörökről: A tápfeszültség a műveleti erősítőknél rendre 15 V. Ez jelenti a kimenet létrejövő feszültség maximumát.

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 3
Péter László, MTA SZFKI

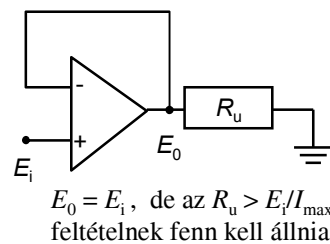
Műveleti erősítő: Különböző alapvető kapcsolások

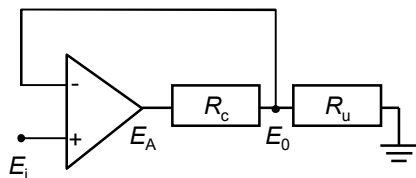
$E_0 = E_i$
(nincs erősítés)

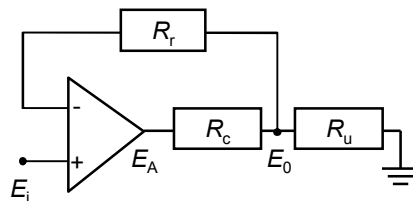
$E_0 = E_i$ ha $I_b = 0$
máskülönben $E_0 = E_i + I_b R_f$

$E_0 = E_i$, de az $R_u > E_i / I_{b_{max}}$ feltételnek fenn kell állnia

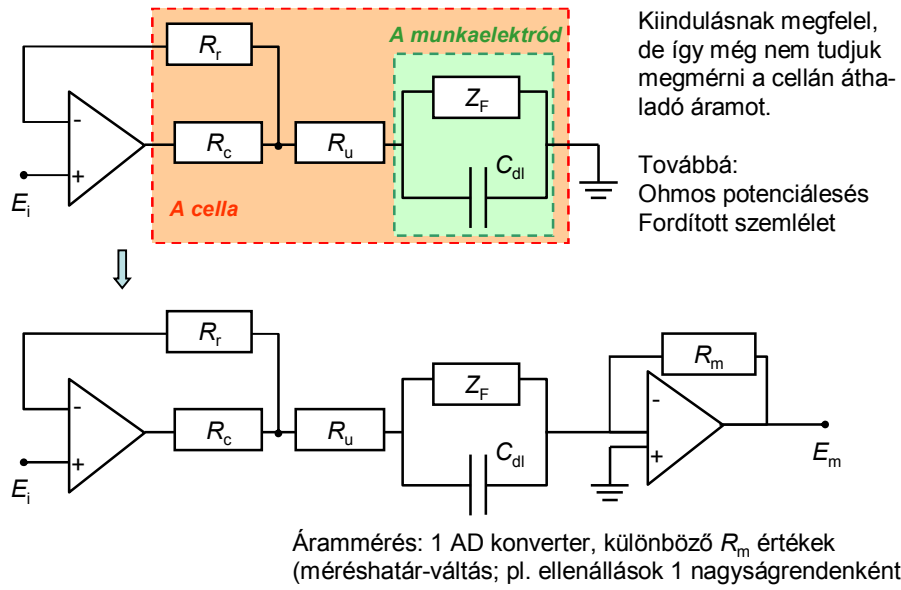
$E_0 = E_i$, $I = E_i / R_u$, R_c nem szabályoz
 $E_A = E_i (1 + R_c / R_u) < E_{max}$

Mindegyik korábbi feltételnek teljesülnie kell.

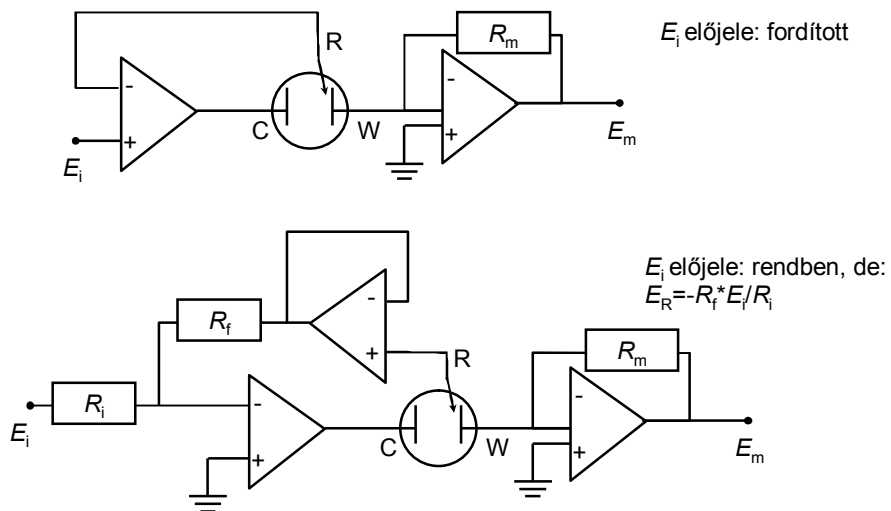
Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 4
Péter László, MTA SZFKI

Műveleti erősítők: Potenciosztatikus áramkörök

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 5
Péter László, MTA SZFKI

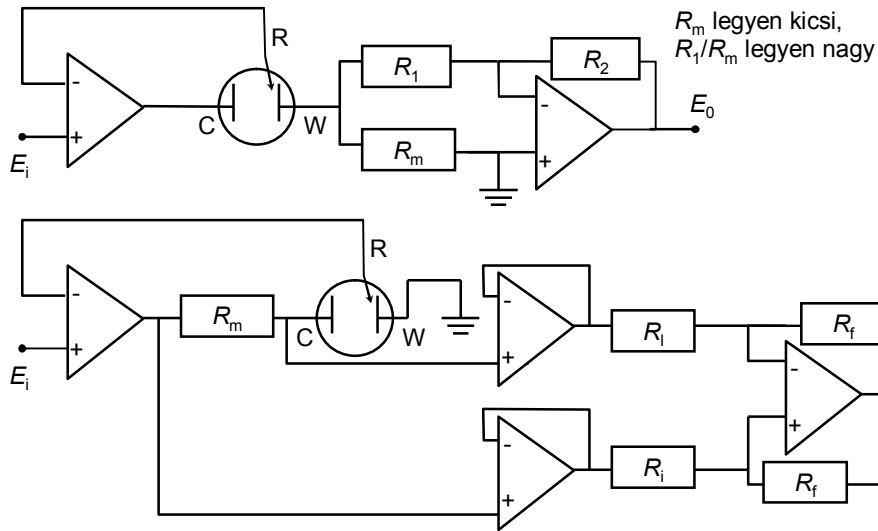
Potenciosztatikus áramkörök

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 6
Péter László, MTA SZFKI

Potenciosztatikus áramkörök: Alternatívák az áram mérésére

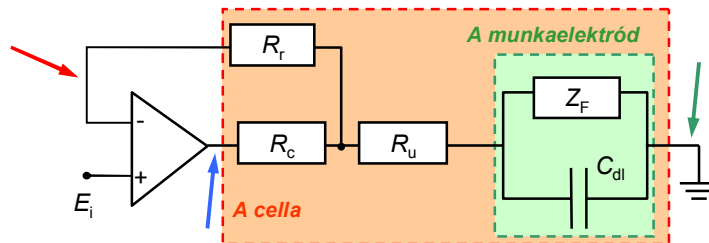
A korábbi áramköröknél a teljes áramnak át kell haladnia mindkét műveleti erősítőn. A nagyáramú erősítők drágák lehetnek, legalább az egyiket el kellene hagyni.

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 7
Péter László, MTA SZFKI

Potenciosztát: A szükséges elővigyázatosság a kapcsolások összehállításánál

Az áramkör megszakításának módjai

Megszakítás a munkaelektrodnál (W):

A vezérlés fennmarad áram árhaladása nélkül

Megszakítás a segédelektrodnál (C):

A C-W potenciál-különbséget a műszer kivezéri a maximum értékre, mivel az ellenállás a két vezeték között végtelen és nem folyik áram. Áramütés veszélye állhat fenn.

Megszakítás a referencia elektrodnál (R):

Nincs szabályozás (a szabályozási pont az áramkörön kívülre került), az áthaladó áramnak nincs hatása a W-R potenciál-különbségre. Az áram a terhelés maximuma lesz.

Elektrokémiai fémleválasztás – A műszeres háttér - 8
Péter László, MTA SZFKI